

4. Turner, V. W. The Ritual Process: Structure and Anti-Structure / V. W. Turner. – New-York : Carnell University Press, 1991. – 214 p.

ДА ПЫТАННЯ АБ НАЦЫЯНАЛЬНА-БЕЛАРУСКІМ УСПРЫМАННІ РУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Н. А. Булацкая,

*кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
прафесар кафедры беларускай і замежнай філалогіі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў*

Ідэя нацыянальна-беларускага ўспрымання рускай літаратуры, што існуе ў сучасным навуковым жыцці рэспублікі, выклікае не толькі станоўчыя эмоцыі, але і пэўныя пытанні. Часам здаецца, што асабліва спрытным выдаўцам для вырашэння пытання аб друкаванні матэрыялаў дастаткова артыкула, кнігі на роднай мове альбо канстатацыі факта беларускага паходжання вядомага пісьменніка. Кідаецца ў вочы імкненне некаторых даследчыкаў айчынай літаратуры, як кажуць, «за вушы» прыцягнуць да Беларусі тых, чые імёны належаць сусветнай культуры. Штучна адшукваючы ў жыцці і творчасці пісьменнікаў беларускую тэму, можна пайсці па шляху даволі ўдалама з пункту гледжання перспектыўнасці публікацый, але, на наш погляд, небяспечнаму. Нацыянальная беларуская самасвядомасць дастаткова шчырая і гордая, каб абвесціць іншаэтнічныя каштоўнасці сваімі ці называць беларусамі тых, хто імі ў сапраўднасці не быў альбо не лічыў сябе такімі.

Вывучаючы творчасць пісьменніка С. М. Сцепняка-Краўчынскага, засяроджваеш увагу на паходжанні яго бацькі з Віцебскай губерніі (маці была з Украіны, таму і псеўданім выбраў для сябе – Сцепняк). Вельмі захацелася і Сяргея Міхайлавіча, імя якога ведалі ў свеце, абвесціць беларусам. Але ж ён, прызнаючы сваімі суайчыннікамі ўсё чалавецтва, успрыняў вопыт духоўнай дзейнасці людзей розных моў, веравызнанняў, нацыянальнасцяў. І не выпадкова, пэўна, сябры называлі яго грамадзянінам свету.

Больш карысным для справы нацыянальнага адраджэння падаецца выкарыстанне той спадчыны пісьменніка, у якой ён распавядае пра гісторыю нашай краіны, пра беларусаў. Напрык-

лад, ягоны публіцыстычны твор 1888 г. «Русское крестьянство, его экономическое положение, общественная жизнь и религия», выдадзены ў Лондане.

Праца над кнігай запатрабавала шмат намаганняў і часу: трэба было знайсці і абагульніць сабраны матэрыял, скласці і апрацаваць статыстычныя даныя, вывучыць работы вучоных-эканамістаў. Дапамогай для С. М. Сцепняка стала бібліятэка Брытанскага музея (у той час ён знаходзіўся ў Лондане), жыццёвы вопыт і ўпэўненасць ў неабходнасці падобнай работы («Жизнь не имеет никакой ценности, если у тебя на глазах подвергается мучениям горячо любимый тобою народ» [1]). Заўважым, што ён піша аб славянах, у тым ліку і беларусах. Распавядае з каханнем і болем за народ. Пакінем за межамі гэтага артыкула такія ўзнятыя даследчыкам пытанні, як «мужики и русская демократия», «народная религия», «благотельное правительство» і некаторыя іншыя. Адным з галоўных, магістральных у кнізе з'яўляецца пытанне аб зямлі.

Гісторыя Беларусі ведае шмат пра барацьбу месчачковых жыхароў за сваю незалежнасць. З многіх фактаў, якія прыводзіць пісьменнік, нацыянальную беларускую цікавасць выклікае, па-першае, лагішынская гісторыя. Па-другое, у рабоце С. М. Сцепняка ёсць «беларуская» памылка, выправіць якую неабходна.

Прачытаем уважліва некаторыя старонкі твора С. М. Сцепняка.

Лагішын (у С. М. Сцепняка-Краўчынскага – «Логишино») вядомы з пісьмовых крыніц з 1552 г. У 1643–1776 гг. меў магдэбургскае права, што давала пэўныя правы і свабоды мясцоваму насельніцтву. У 1795 г., пасля трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай, Лагішын увайшоў у склад Пінскага павету Мінскай губерні. Але знаходзіцца, як піша Сцепняк, «у 25 вярстах ад Мінска» (менавіта так падаецца ў кнізе) Лагішын ніякім чынам не мог. Хутчэй за усё – у 25 вярстах ад Пінска (25 вёрст – гэта 26,5 кіламетра), тым больш што ў публіцыстычным творы С. М. Сцепняка-Краўчынскага паведамляецца пра пінскага спраўніка Залатніцкага, які працаваў у Лагішыне.

Пасля падаўлення паўстання 1863–1864 гг. царскі ўрад канфіскаваў у мяцежных памешчыкаў каля 61 тысячы дзесяцін зямлі і падараваў тым, хто праявіў сябе ў падаўленні паўстання. Калі добрыя землі Мінскай губерні былі раздадзены, пача-

лі рабаваць жыхароў. Так мінскі губернатар Токараў атрымаў ад генерал-губернатара літоўскіх губерній Патапава за 14 тысяч рублёў у крэдыт на 20 гадоў сядзібу ў 3 тысячы дзесяцін, узятых з зямель, якія належалі лагішынскім сялянам. Узрушаныя беззаконнем, мужыкі паслалі хадакоў да мінскага кіраўніка дзяржаўнай маёмасцю Севасцьянава, які адмовіўся выслухаць іх, а перададзены прасіцелямі сенацкі ўказ «аб зямлі» «потерялся» і «не нашелся». Токараў жа, са свайго боку, даведаўшыся аб прасіцелях, данёс у Міністэрства ўнутраных спраў, што яны – рэвалюцыйныя агітатары. Гэтага было дастаткова для высылкі хадакоў без суда і следства на поўнач Прыморскага краю. А Токараў стаў поўнаўладным уладальнікам лагішынскай сядзібы. Ён вырашыў правесці арэндны збор з сялян (233 хатнія гаспадаркі), ад якога апошнія адмовіліся. У выніку 26 найбольш актыўных з іх арыштавалі і адправілі за краты. Супраць астатніх прыклалі сілу. У Пецярбург паляцела тэлеграма: «У Лагішына бунт». Для падаўлення бунту прыслалі 200 казакаў на чале з генералам Лашкаровым, узмацніўшы ўсё вайскоўцамі ад мінскага іспраўніка Капгера. Пагрозы «засечь до смерти, закопать живьём в могилу, расстрелять» зрабілі сваю справу. Мужыкі пагадзіліся заплаціць арэнду, але з адтэрміноўкай. Яе не прынялі. Не дазволілі і распарадкаваць паміж сялянамі плату (з каго колькі), і секлі тых, хто не мог заплаціць, да таго часу, пакуль не «выбівалі» абяцанні любым чынам заплаціць грошы. Лагішынцы былі беднымі, але ўлада не шкадавала нікога. Так, унтэр-афіцэра Малахоўскага (лагішынца), які неўзабаве прыйшоў са службы, не меў грошай, засекалі розгамі амаль што да смерці (ён так і не паправіўся потым), а адпусцілі толькі тады, калі аднавяскоўцы ўнеслі замест яго патрабуемую суму. За лагішынцам Чачоткай прыйшлі апоўнач. Пакуль той апранаўся, казак ударыў нагайкай ягоную цяжарную жонку так, што яна страціла прытомнасць і назаўтра згубіла дзіця. Прыклады можна працягваць. Затое у Пецярбург данеслі: грошы сабраны, бунт падаўлены «без применения огнестрельного оружия». Капгер і Лашкароў за «работу» атрымалі ўзнагароды.

Злачынства супраць лагішынцаў адбылося у 1874 г. Нягледзячы на ўсе здзекі, боль, жыхары здолелі падаць скаргу ў Сенат. Два гады цягнулася справа. Колькі было перажыта! Але справу ў 1876 г. выйгралі, таму што мелі дакумент – дароўную

польскага караля, пацверджаную ўказам расійскага сената. Лагішынцы мелі юрыдычнае права на зямлю. Права, якое стала ў судовай спрэчцы вызначальным. Зямля без чалавека – пустая. Але і чалавек без зямлі – нішто.

Што ведаюць сёння ў Лагішыне пра сваіх продкаў патомкі Татарэвічаў, Лукашэвічаў, Чачотак, Каралевічаў ды іншых, пра гісторыю, аб якой раскажаў Сцепняк? У кнізе «Русское крестьянство, его экономическое положение, общественная жизнь и религия» С. М. Сцепняк-Краўчынскі не абмяжоўваецца дбаннем за рускае сялянства. Любоў да роднай зямлі, незалежнасць, непадпарадкаванасць зману, грубай сіле – не толькі руская традыцыя. Пачуцці і думкі рускіх і беларусаў шмат у чым супадаюць. І руская літаратура з'ядноўвае абодва славянскія народы і падкрэслівае нацыянальную беларускую самасвядомасць.

1. *Степняк-Кравчинский, С. М.* В лондонской эмиграции / С. М. Степняк-Кравчинский. – М., 1965. – С. 51.

ОСОБЕННОСТИ ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КИТАЙСКОГО ПРАЗДНИКА УРОЖАЯ

Ван Имин,

соискатель ученой степени кандидата наук

Белорусского государственного университета культуры и искусств

Праздник Урожая или Середины осени – один из традиционных китайских праздников, который повсеместно отмечают все народности Китая. Праздник имеет древнее происхождение и длительный путь исторического развития. Со временем он приобрел разнообразные формы, обычаи и специфические особенности.

Традиционный Праздник Урожая в Китае носит название «Праздник Середины осени». Изначально Праздник Середины осени в Китае имел другое название – «День осеннего равноденствия», возникнув как один из двадцати четырех периодов (сезонов) Дзе тси [1, с. 303]. В Китае осеннее равноденствие по григорианскому календарю приходится на 22–24 сентября, так же как и в Беларуси.